

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Квашук О.В., викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

ВСП «Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу» УНУС, м. Умань, Україна

В даний час питання вирішення проблем АПК, а саме його розвитку і модернізації з урахуванням впровадження нових та інноваційних технологій, залишається актуальним. Сільське господарство завжди залишається на першому місці, що стосується допомоги, що виділяється на його розвиток. Під державною підтримкою необхідно розуміти систему заходів, орієнтованих на виплату коштів з державного бюджету сільськогосподарським виробникам, які спрямовані на розвиток промисловості та сільських територій у визначених районах, так і на безпосереднє підвищення їх рентабельності за рахунок виробництва необхідної сільськогосподарської продукції, головним критерієм якої є ефективність використання цієї підтримки та спрямування на інноваційні технології розвитку агропромислового комплексу.

До 2020 року було сформовано наукову парадигму механізму фінансової підтримки держави, яка певною мірою окреслює кредитування витрат аграрного сектору, субсидування закупівлі ресурсів та обладнання для технологічної трансформації, регулювання ринкових цін на сільськогосподарську продукцію та підтримка певних форм бізнесу. Конституція України (Закон України 1996 року) знаходиться на вершині ієрархії цих правових норм. Перші реформи почалися наприкінці 1980-х років, коли країна почала перехід до ринкової економіки. Можливість орендувати землю у колективних господарств або окремих осіб сприяла приватному сільськогосподарському виробництву, уможливилучи створення сімейних ферм [2]. Однак на початку 1990-х років Україна пережила економічну кризу, яка супроводжувалася значним економічним спадом та інфляцією, що вплинуло на АПК і призвело до значного скорочення сільськогосподарського виробництва та продуктивності. Як наслідок, кілька реформ політики лібералізації торгівлі та цін були скасовані в середині 1990-х років. Відновлені реформи приватизації агробізнесу та реструктуризації колгоспів активізувалися лише після макроекономічної стабілізації у 2000-х роках [1]. Якщо до 1990-х років уся земля належала державі, то сьогодні близько трьох чвертей сільськогосподарських угідь є приватною власністю [3]. Заходи аграрної політики України сформульовані в ряді основних законів і рішень. Закон «Про державну підтримку сільського господарства України», прийнятий у 2004 році, визначає основні пріоритети політики та заходи підтримки сільського господарства. Сільськогосподарські товаровиробники мають право на сплату єдиного податку у відсотках від нормативної вартості земель сільськогосподарського призначення, встановленої на 1 липня 1995 року та скоригованої з цього часу на загальний індекс споживчих цін. Режим єдиного податку створює непрямі податкові пільги для виробників сільськогосподарської продукції, які за останні роки становлять близько 4,3 мільярдів гривень (150 мільйонів доларів США) на рік.

У липні 2019 року КМУ схвалив Стратегію розвитку експорту агропродовольчої продукції на період до 2026 року. Вона спрямована на конкурентоспроможність продукції, розширений асортимент експортної продукції, українські продовольчі бренди, супровідну інформацію та аналіз агропромислового комплексу. У 2019 році на сільське господарство припало 42,5 Мат СО₂ екв або 12,8% викидів парникових газів (ПГ) в Україні. Сільськогосподарські викиди скоротилися на 51% порівняно з рівнем 1990 року, але зросли на 27% з 2010 року. Україна підписала Паризьку угоду Рамкової конвенції ООН про зміну клімату у квітні 2016 року та ратифікувала її у вересні 2016 року. Оновлений національно визначений внесок України (NDC), затверджений КМУ в липні 2021 року, пропонує скоротити

викиди в економіці на 65 % відносно рівня 1990 року до 2030 року та досягти вуглецевої нейтральності не пізніше 2060 року [2].

Закон «Про принципи моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» набув чинності в березні 2020 року та застосовується з січня 2021 року, що відображає зобов'язання України за міжнародними угодами, зокрема Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Паризькою угодою 2015 року. Законодавство України щодо моніторингу викидів ПГ (парникових газів) буде адаптовано до законодавства ЄС відповідно до Угоди про асоціацію України з ЄС. Після ухвалення цього закону наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів (МЕПР) у червні 2021 року було затверджено Порядок ведення Єдиного реєстру моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів.

Міністерство аграрної політики та продовольства (МАПФ) та МЕПР розробляють заходи відповідно до зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію з ЄС щодо покращення екологічних практик, пом'якшення сільськогосподарських викидів та підтримки адаптації сільського господарства до зміни клімату.

У березні 2021 року КМУ виніс нову постанову «Про затвердження Типового статуту сільськогосподарського кооперативу». Нові модельні установчі документи регулюють правовий статус, права, обов'язки та взаємовідносини членів та асоційованих членів кооперативів, а також утворення, ведення та припинення господарської діяльності сільськогосподарських кооперативів [1].

У липні 2021 року набув чинності Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними на електронних торгах». Закон передбачає проведення земельних торгів на державних електронних торгах систему, запроваджує мінімальний гарантійний внесок для учасників торгів, а також описує процедури функціонування та адміністрування електронної торгової системи.

У червні 2021 року КМУ ухвалив постанову Про затвердження Порядку перевірки дотримання покупцем або власником земельної ділянки сільськогосподарського призначення вимог, визначених статтею 130 Земельного кодексу України. Постановою визначено порядок нотаріального посвідчення відомостей про покупця землі, що стало завершальним кроком у підготовці до відкриття ринку землі.

Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання фермерських господарств» парламент ухвалив у вересні 2021 року та набув чинності у жовтні 2021 року. Закон уточнює склад земель фермерського господарства та визначає одержувачів державної підтримки. Новостворені садиби, сімейні ферми, фермерські господарства, розташовані в гірських населених пунктах, мають право на отримання допомоги з державного бюджету протягом перших трьох років після їх створення.

У червні 2021 року КМУ ухвалив постанову Про порядок функціонування Державного аграрного реєстру, якою затверджує порядок ведення та адміністрування Державного аграрного реєстру та його відомостей. Реєстр створено у листопаді 2020 року як єдину державну інформаційну систему для інтеграції інформації про сільськогосподарських товаровиробників та їхнє майно [3].

Закон «Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві» прийнято та набув чинності в листопаді 2021 року. Уряд створив Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві – спеціалізовану небанківську фінансову установу, яка надає кредитну підтримку та гарантує погашення кредити малим і середнім фермерським господарствам і сільськогосподарським підприємствам, які обробляють до 500 га землі. Закон визначає порядок формування статутного капіталу фонду, скликання та прийняття рішень органами управління фонду, визначення критеріїв допуску суб'єктів господарювання до отримання часткових кредитних гарантій.

Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» прийнято та набув чинності в липні 2021 року. Закон запроваджує державну підтримку

Агросстрахування, відшкодовуючи сільгоспвиробникам до 60% вартість страхових виплат. Також визначено права та обов'язки учасників страхового ринку, а також вимоги до оформлення договорів страхування з державною підтримкою. Хоча спеціальний режим оподаткування ПДВ для сільського господарства було скасовано у 2017 році, у 2021 році було внесені кілька нових змін до Податкового кодексу. З лютого по липень 2021 року до певної сільськогосподарської продукції застосовувалася знижена ставка ПДВ у розмірі 14%. Згодом закон про Зміни до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість при оподаткуванні операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції були прийняті в липні 2021 року та набули чинності в серпні 2021 року.

Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» був ухвалений у листопаді 2021 року та набув чинності у січні 2022 року. Закон тимчасово звільняє певних сільгоспвиробників, наприклад тих, хто займається птахівництвом, розведення та виробництво перепелів і страусів, від сплати податку на прибуток підприємств до 1 січня 2027 року.

У 2021 році було запроваджено кілька нових програм підтримки. Серед них: погектарних платежів для виробників гречки; погектарні виплати за втрати врожаю внаслідок надзвичайних ситуацій та стихійного лиха; дотації на збільшення стада корів та дотації на кіз та овець; часткова компенсація виробникам картоплі вартості зберігання холодильників і цехів первинної переробки; часткова компенсація (гектарні виплати) за дощувальні машини та крапельне зрошення; фінансова підтримка новостворених фермерських господарств для отримання сільськогосподарських дорадчих послуг. З державного бюджету продовжено часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва у розмірі 25% вартості придбаної техніки та обладнання. Проте додаткову дотацію за цією програмою для сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів було припинено.

У відповідь на пандемію COVID-19 також було запроваджено низку заходів фінансової підтримки економіки. Наприклад, Фонд розвитку підприємництва надає кредити під низькі відсотки та часткові гарантії кредитів для підтримки МСП у всіх секторах економіки, включаючи сільське господарство.

Національна економічна стратегія на період до 2030 року, схвалена КМУ в березні 2021 року, є основою для розробки міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади нового законодавства, планів заходів і стратегічних програм. Він має на меті зробити Україну одним із глобальних центрів продовольчої безпеки та світовим лідером у постачанні продуктів харчування з високою доданою вартістю та технологічно інтенсивних послуг для Агропродовольчої галузі. Стратегія містить сім стратегічних цілей для аграрного та продовольчого секторів: забезпечення стимулюючої та дорадчої аграрної політики (зміцнення інституційної спроможності, підвищення ефективності формування політики, удосконалення ринку землі); забезпечення гравців ринку якісною інфраструктурою; покращення доступу до ресурсів і технологій; збалансування виробництва високо- та низькорентабельної продукції для підвищення рентабельності сектору; сприяння розвитку ринків переробки; збільшення продажів високовартісної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках; та забезпечення виробництва та експорту безпечної та здорової сільськогосподарської та харчової продукції.

Список використаних джерел.

1. АПК України в 2021 році. URL: <http://agroconf.org/content/u-2021-roci-chastka-produkciyi-agrarnogo-sektoru-stanovila-41-vid-zagalnogo-eksportu> (дата звернення: 17.01.2025).
2. Бойко О. В. Інновації в агропромисловому комплексі України: стан та перспективи. Київ: Видавничий дім «Світоч», 2020.
3. Бреус С., Дудник О. Роль та значення інновацій у формуванні стратегій розвитку підприємств агропромислового комплексу України. Економіка та суспільство. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-68> (дата звернення: 20.01.2025).